

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|045 VAN 28 AUGUSTUS 2017

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS STADSGEZICHT VAN DE GROTE MARKT IN LIER, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 19 JULI 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 28 augustus 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 19 juli 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als stadsgezicht van de Grote Markt en omgeving in Lier. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als stadsgezicht vast van de Grote Markt en omgeving in Lier. Artikel 1 verwijst tevens naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie vindt het positief dat de afbakening van het stadgezicht uitvoerig gemotiveerd wordt in het inhoudelijk dossier. Daarbij wordt tevens aangegeven waarom bepaalde panden niet mee werden opgenomen in de beschermde perimeter. De commissie merkt wel op dat de exacte afbakening van de beschermde zone op het afbakeningsplan soms voor discussie vatbaar is, bijvoorbeeld waar ze dwars door al dan niet beschermde percelen loopt. Verder merkt de commissie op dat de afbakening ter hoogte van Markt 23 zeer ruim werd genomen. Het lijkt hier evenwel grotendeels een achterbouw met toegang via de Eikelstraat te betreffen. De commissie vraagt het afbakeningsplan op bovenstaande punten na te kijken en desgevallend te corrigeren.

De fotoregistratie is erg uitgebreid en omvat zowel overzichtsfoto's als foto's van de individuele panden. De commissie merkt op dat een aantal kleine erfgoedkenmerken en –elementen niet duidelijk in beeld werden gebracht. De commissie vraagt de fotoregistratie aan te vullen met foto's van enkele elementen die zich op de Grote Markt situeren, met name de meridiaan, de rechtssteen of heksensteen en de herdenkingssteen bij de Verloren Kost.

3. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale, stedenbouwkundige, historische, esthetische en culturele waarde van het stadsgezicht. De beschrijving van de architecturale waarde omvat volgende passage: *“Ook het overheersend neoclassicisme in de toegangsstraten tot de Grote Markt (met name de Antwerpsestraat en de Rechtestraat) biedt een betekenisvolle, contrasterende context voor het historiserende decor van de Grote Markt, de Vismarkt en het Felix Timmermansplein.”* De commissie wijst erop dat deze straten, op de Hoogbrug na, geen deel uitmaken van de beschermde perimeter. Het lijkt aldus niet wenselijk om een dergelijke passage in het beschermingsbesluit op te nemen.

Artikel 2 beschrijft tevens de erfgoedkenmerken en –elementen van het stadsgezicht. De commissie merkt op dat hierbij niet wordt aangegeven welke de meest en welke de minder waardevolle gebouwen zijn. Op deze manier lijken alle gebouwen eenzelfde statuut te krijgen. Enkel in de beheersvisie wordt een onderscheid tussen de panden gemaakt. Het lijkt evenwel wenselijk deze differentiatie reeds in artikel 2 van het beschermingsbesluit aan te geven.

Verder merkt de commissie op dat in de beschrijving van de Grote Markt gewezen wordt op de ondergrondse Verloren Kost, een overwelfde waterpoel met twee tongewelven op een arcade van zes bogen. De Verloren Kost is op de Grote Markt enkel zichtbaar met een herdenkingssteen. De commissie vraagt te onderzoeken in hoeverre dit ondergronds historisch element gevat wordt door de bescherming als stadsgezicht.

Tot slot merkt de commissie op dat zowel de treurwilgen aan het Felix Timmermansplein als de bomen aan de Vismarkt als erfgoedelement worden opgenomen. Van de treurwilgen wordt aangenomen dat deze tegelijk met de plaatsing van een oorlogsmonument in 1926 werden geplant omwille van hun symbolische betekenis. De erfgoedwaarde van de bomen aan de Vismarkt is daarentegen onduidelijk. De commissie vraagt de bomen als erfgoedelement te schrappen.

4. De beheersvisie is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Het is positief dat de beheersvisie een onderscheid maakt tussen de meest, minder of niet waardevolle panden binnen de beschermde perimeter. De commissie meent evenwel dat de doelstellingen (3° en 4°) voor de minder of niet waardevolle panden onvoldoende differentiëren naargelang de erfgoedwaarde. De commissie benadrukt dat nieuwe, kwaliteitsvolle architectuur op deze locaties een toegevoegde waarde kan hebben. Voor de minder en niet waardevolle panden moet het aldus mogelijk zijn om over te gaan tot verbouwing of sloop en nieuwbouw, op voorwaarde dat de architecturale uitwerking van het verbouwde of nieuwe pand uitgaat van de erfgoedwaarden van het stadsgezicht. De commissie vraagt de beheersdoelstelling 3° en 4° als dusdanig te herformuleren.

Verder merkt de commissie op dat de beheersdoelstellingen voor de meest waardevolle panden niet enkel inzetten op behoud, maar ook op (historisch) herstel. Doelstelling 5° zet in op het aanvullen of reconstrueren naar origineel ontwerp van ontbrekende delen van historische afwerkingslagen en gaat daarbij concreet in op enkele specifieke panden. Doelstelling 6° stelt dat het wenselijk is allerhande storende ingrepen te verwijderen en daarbij terug te gaan naar 'de originele toestand'. De commissie pleitte eerder reeds voor een beheersvisie voor stadsgezichten die zich richt op de grotere ruimtelijk-structurende en stedenbouwkundige structuren en aspecten.¹ De aandacht moet volgens de commissie in de eerste plaats uitgaan naar rooilijnen, percelering, schaal, volumewerking, ensemblewaarde en vormtaal. De vraag naar het 'herstel' van een aantal typerende (decoratieve) elementen kan in functie van de vormtaal en ensemblewaarde legitiem zijn. Voor doelstellingen inzake historisch herstel moet evenwel duidelijk blijken dat de beschrijving van de erfgoedelementen in artikel 2§2 de referentiesituatie vormt.

5. Artikel 4 van het ministerieel besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen stadsgezicht. De commissie kan deze ondersteunen.
6. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. De commissie wijst erop dat de procedure voor de toelatingsplichten voor stads- en dorpsgezichten zoals beschreven in het Onroerenderfgoedbesluit (artikels 6.2.5 en 6.3.12) in feite voorziet in een meldingsplicht. De opgesomde handelingen zijn dus in eerste instantie meldingsplichtig bij het college van burgemeester en schepenen. Enkel indien het college van burgemeester en schepenen meent dat de aangemelde handelingen van aard zijn om de wezenlijke eigenschappen van het beschermde stads- of dorpsgezicht te verstoren, moet toelating bij het agentschap of in voorkomend geval de

---

¹ VCOE 2015-070 Bescherming Leuven Hogeschoolplein; VCOE 2016-049 Bescherming Haacht dorpskern Wespelaar; VCOE 2017-010 - Bescherming Gent Parklaan.

erkende onroerenderfgoedgemeente worden aangevraagd. Dit blijkt evenwel onvoldoende duidelijk uit artikel 5. De commissie vraagt de formulering van dit artikel aan te passen.

Uitgaande van de voorziene meldingsprocedure kan de commissie de opgesomde handelingen grotendeels ondersteunen. Wat betreft toelatingsplicht 5° d) inzake het rooien, vellen, beschadigen, vervangen of het wijzigen van de groeiplaats en groeivorm van de bomen aan de Vismarkt en het Felix Timmermansplein verwijst de commissie naar haar bemerking in paragraaf 3. De commissie vraagt de bomen aan de Vismarkt uit deze toelatingsplicht te schrappen. Tot slot vraagt de commissie om de link tussen toelatingsplicht 5° g) en het inhoudelijk dossier te duiden.

7. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als stadsgezicht van de Grote Markt in Lier. De commissie vraagt:

- Het afbakeningsplan na te kijken en desgevallend te corrigeren (par. 2);
- In de beschrijving van de erfgoedkenmerken en –elementen aan te geven welke de meest en welke de minder waardevolle panden zijn (par. 3);
- Te onderzoeken in hoeverre de ondergrondse Verloren Kost gevat wordt door de bescherming als stadsgezicht (par. 3);
- De beheersvisie voor de panden met minder of geen erfgoedwaarde verder te versoepelen (par. 4);
- Voor de beheersdoelstellingen inzake historisch herstel binnen het stadsgezicht duidelijk aan te geven dat de referentiesituatie is vastgelegd in artikel 2§2 van het besluit (par. 4);
- In artikel 5 van het beschermingsbesluit op te nemen dat voor de opgenomen toelatingsplichten de procedure van artikel 6.3.12 van het onroerenderfgoedbesluit van toepassing is (par. 6).

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Jan Jaspers
Waarnemend voorzitter